

Harro Hallmann

Os, dem og vi

Liebe Gäste, kære gæster,

Mange tak for invitationen til at holde årsmødetalen i Lyksborg/Glücksburg – jeg er både stolt og glad for at få lov til at sige et par ord på denne festdag for det danske mindretal.

Når jeg er blevet inviteret, hænger det givet sammen med dette års tema, som er ”nationale mindretal i Europa”. Jeg er således blevet opfordret til at give ”einen Einblick in das Leben eines Nordschleswigers”.

Det vil jeg gerne.

Lad mig starte med at sige noget om dansk og tysk og nationalismen. Nationalismen er en meget succesrig ideologi. Succesrig, idet man blot behøver at kaste et blik på verdenskortet for at se, at vi har organiseret os i nationalstater.

Nationalismen indeholder et ønske om afgrænsning – om at adskille ”os” fra ”dem” og typisk er ”vi” de gode, kloge og kønne og ”de” er de onde, dumme og grimme.

Dansk nationalisme er historisk set i sit indhold i høj grad en afgrænsning mod det tyske og alt det negative, tyskerne er og gør. Nationalismen indeholder derudover et andet element, der gør den stærk, men også farlig. Det er en enten-eller-tankegang. Nationalismen forlanger alt eller intet.

Kombinationen af behovet for afgrænsning og grænsedragning og denne kompromisløse tankegang har i vores landsdel ført til to krige. Det var først med Slesvigs deling i 1920, at vi fik en grænse, de fleste kunne og alle lærte at leve med. At mindretallene opstod som resultat af grænseflytningen er en del af vores fælles historie.

Men der er selvfølgelig også forskelle som følge af historien. Således afgav det tyske mindretal i 1945 en loyalitetserklæring, hvor vi understregede, at vi er loyale borgere i Danmark og vi anerkender grænsen fra 1920.

Det var en klog og fremsynet beslutning, der var en af grundstenene på hvilken et tillidsfuldt forhold ad åre kunne udvikle sig. Men anerkendelsen af grænsen betyder også, at vi har accepteret, at vi for evigt vil være et mindretal i et andet land.

Vi definerer os som deutsche Nordschleswiger, hvorved vi understreger både vores nationale, kulturelle og sproglige tilknytning til Tyskland og vores stærke regionale forankring i det sønderjyske.

I forhold til Tyskland er der i de senste godt 60 år sket meget. Tyskland er i dag -om ikke elsket – så respekteret og det er ikke uden grund, at danske ministre kan fremhæve,

at forholdet mellem Danmark og Tyskland aldrig har været så godt som i dag. Det er således i dag meget nemmere, at bekende sig til det tyske og Tyskland end det var 1945, 1955 eller for den sags skyld 1985. Det gælder eksempelvis også ved skolevalget, der med god grund betragtes som afgørende for tilhørsforholdet til mindretallene. For 20 år siden var det stadig sådan i Nordslesvig, at mange familier, hvor kun den ene forælder tilhørte mindretallet valgte den danske skole for ikke at vække anstød hos venner og naboer. Det er heldigvis anderledes i dag, fordi det er åbentlyst, at det er en fordel at få adgang til flere sprog og dermed til flere kulturer.

At der vitterligt er sket meget store ændringer viser også et blik tilbage til 1955, der som bekendt er året for Bonn-København-Erklæringerne. Erklæringerne indebar for det danske og tyske mindretal den formelle ligeberettigelse og retten til frit at bekende sig til mindretallet – Minderheit ist wer will som vi siger på tysk. Mindre kendt er det måske, at det dengang var et udtrykkeligt dansk ønske, at man ikke indgik en gensidig aftale, men valgte de ensidige erklæringers form. Baggrunden var, et dansk krav om ikke at give Tyskland noget redskab til at blande sig i interne danske anliggender.

Dengang var mistilliden stadig fremherskende.

Forholdet mellem mindretal og flertal er både i Danmark og Tyskland i dag uden grundlæggende konflikter. Eller i hvert tilfælde næsten. Når jeg kører ind i Flensborg glæder jeg mig hver gang over byskiltet med teksten Flensburg/Flensborg. Der er jo ingen tvivl om, at den danske variant ikke står på skiltet, fordi nogen kunne tage fejl af, hvor de er på vej hen. Nej, der står Flensborg for at understrege, at byen også er hjem for en befolkningsgruppe, der bekender sig til det danske.

Da vi for nogle år siden forsigtigt foreslå, at man på tilsvarende vis i Sønderjylland kunne skilte med, at vi har flere kulturer, der lever fredeligt – og gensidigt berigende – sammen. Men vores forslag udløste en proteststorm. For mig var det en chokerende oplevelse, der mindede om gamle tiders grænsekamp.

Desværre er der stadig grænser for tolerancen og forskel på, hvad der er muligt nord og syd for grænsen. Heldigvis er det helt naturligt, at vi i min fødeby Haderslev i fællesskab tager på rotur med deltagelse af roerne fra den danske og den tyske klub. Dette års tur gik i maj til Mosel og det blev også sprogligt en god blanding – og dog.

Det gik nemlig først sent op for mig, at ”vel roet” betyder, at jeg skulle holde med at ro. På tysk hedder det nemlig ”Ruder halt” med udråbstegn. Generelt var der enighed om, at tysk er et bedre sprog til rokommandoerne.

Til gengæld har jeg ved at tale dansk i dag den fordel, at jeg ikke behøver at sige ”De” men naturligt kan sige ”du” og ”I” og dermed understrege, at også det danske og tyske mindretal i dag har et meget godt og tæt samarbejde.

Når vi tillidsfuldt kan samarbejde beror det på, at vi i mindretallene forstår hinanden i forhold til det danske og det tyske – eller rettere det dansk-tyske. Vi er nemlig begge dele – både dansk og tysk. Det er måske ikke velset i den ældste generation, der stadig taler om os og dem om enten-eller mens yngre opfatter sig selv som både-og. ”Zweiströ-

migkeiit” er et udtryk I meget træffende bruger om denne dobbelthet. Og meget passende bruger vi i vores logo broen som symbol for det forbindende mellem dansk og tysk.

For fire år siden var repræsentanten for det tyske mindretal i byrådet i Sønderborg tungen på vægtskålen. Det medførte, at han måtte vælge side, hvilket altid giver problemer – det kender i ligeledes.

Men det giver selvfølgelig også politisk indflydelse og i dette tilfælde førte det til, at Stephan Kleinschmidt blev formand for kulturudvalget. Efterfølgende var der nogle, der på det bestemteste mente, at en tysker umuligt kunne varetage danske kulturelle interesser.

Stephan har vist, at han kan – endda meget godt og med forslaget om at gøre Sønderborg og den dansk-tyske grænseregion til europæisk kulturhovedstad i 2017 har han også vist, at netop den dansk-tyske baggrund kan føre til visioner og ideer, der rækker ud over det snævre lokale.

Dansk OG tysk. Faktisk plejer jeg lidt drillende overfor danske besøgsgrupper at føre mig frem med, at jeg i bund og grund er mere dansk end de er. Det påstår jeg, fordi jeg har valgt at blive dansk, mens de typisk blot er det, fordi de tilfældigvis er født i Danmark, mens jeg blev dansk statsborger efter ansøgning den 28. marts 1983.

Men jeg taler stadig tysk med mine børn. Det er for udenforstående til tider svært at kapere, at man kan bevare tilknytningen til tysk sprog og kultur og samtidig være en integreret del af det danske samfund. Men det er jo helt typisk og uproblematisk, at mine børn er medlem af den tyske idrætsklub men samtidig danske FDF’ere. Vores hverdag er både dansk og tysk. Når mindretallene i kompetenceanalysen fra det Europæiske Akademi i Bolzano har fået videnskabelig

attest på, at vi er en merværdi for samfundet, så hænger det blandt andet sammen med vores evne til at kunne færdes imellem flere kulturer. Vore erfaringer kan med fordel også bruges til at fortælle andre, at integration er mulig uden at man behøver at opgive sin identitet, at man kan holde fast i ikke-flertals kulturen og sproget og samtidig være en værdifuld samfundsborger.

I 1983 fik – ud over mig – i alt 2.797 personer tilkendt dansk indfødsret, siden har 185.591 valgt at blive og fået tildelt dansk statsborgerskab. Alt for mange, er der nogle, der mener, mens det for mig først og fremmest er et positivt signal om, at Danmark har meget at byde på, når så mange ønsker et særligt tilhørsforhold.

Typisk er det ikke de materielle goder man eftertræber, men et ønske om at være en del af fællesskabet. Der er sikkert forskel på, hvilke værdier, man ser i dette fællesskab, men for mig er noget af det grundlæggende den danske velfærds- og samfundsmodel, hvor man ikke accepterer sult og fattigdom og hvor der – på godt og ondt – ikke er særlig stor forskel på top og bund, rig og fattig.

Det markerer vi i Danmark den 5. juni når vi fejrer Grundlovsdag med Dannebrog vejrende over det ganske land (og flest i Sønderjylland). Dannebrog står for fest og glæ-

de, og det er en af forskellene mellem Danmark og Tyskland, at danskerne bruger flaget til fødselsdag og fest, selvom der også på dette punkt er sket en glædelig udvikling i Tyskland og en berettiget stolthed over det, befolkningen har opnået i de forløbne 60 år.

Men Dannebrog må ikke kun være et fødselsdagsflag og det må heller ikke blive symbol for en snæver danskhed, der lukker sig kvælende om sig selv. Dannebrog skal stå for åbenhed og velkomst.

Men sådan er det med symboler og mærkedage: de kan og vil blive brugt til at markere modsatte holdninger. I Danmark fejrer man således lysfest på befrielsesaftenen den 4. maj. Det er der bestemt ikke noget galt i. Men festen får nemt karakter af en antitysk demonstration og er dermed med til at fastholde gamle fordomme og modsætninger.

Det ville være glædeligt, hvis man markerede befrielse, afslutning af krigen og enden på nationalsocialistisk tyranni i stedet for Tysklands nederlag – så ville jeg med glæde fejre med. Vi kunne med held bruge denne dag til at se fremad og glæde os over, at Tyskland i dag er en stærk og troværdig partner i et Europa uden grænser.

At det kan lykkes at give mærkedage og traditioner et nyt indhold har I på bedste vis demonstreret med Oeversee-marchen den 6. februar, der i mange år var en national tysk affære med rødder tilbage til 1864. Siden det danske mindretal for nogle år siden er blevet medarrangør af Oeversee-dagen, er denne blevet en markering af en fælles historie, hvor dansk og tysk, flertal og mindretal går hånd i hånd.

Jamen, hvis alt er fælles, så er der jo ikke længere forskel, vil nogle udbryde. Det er rigtigt, og selvfølgelig skal der være forskel, men behøver vi hele tiden at understrege forskellighederne? Hvorfor kan vi ikke glæde os over de mange ting vi har til fælles?

Fælles er vi også om Europa.

På tilsvarende måde som vi samtidig kan være dansk og tysk kan vi også samtidig være europæere og sønderjyder. Det udelukker ikke hinanden – tværtimod er de regionale rødder en forudsætning for, at man kan stå så fast, at man kan åbne sig mod Europa. Den regionale forankring er forudsætning for åbenhed. Uden denne bliver man rodløs og rastløs.

Så lad mig derfor slutte denne tale med en opfordring om at stemme til morgendagens valg til Europaparlamentet. Derved kan vi alle være med til at markere, at Europa er et projekt vi er fælles om.

Tak for opmærksomheden.

Årsmøde, Lyksborg/Glücksburg, 6. juni 2009